

завдання виконали 40% учнів, в 4 класі – 70%, в 6 та 9 класах – 100% школярів);

- 3) з 1 по 9 клас зростає відсоток дітей, які вважають, що згадана особистісна характеристика їм притаманна (у 1 класі бачать себе самостійними 45% досліджуваних, в 4, 6 і 9 класах вважають себе самостійними майже усі школярі – 100%, 95% та 100% відповідно);
- 4) з 1 по 9 клас зростає рівень узагальнення особистісної якості «самостійний» (першокласники лише роблять спробу виокремити ознаки згаданої особистісної характеристики у діалозі з дослідником. Учні 4 та 6 класу при тлумаченні якості «самостійний» часто звертаються до конкретних вузьких видів діяльності: «це коли сам щось робиш», «сам прибираєш», «сам ходиш в магазин». У свідомості учнів 9 класу самостійність представлена як узагальнена характеристика, що не прив'язана до вузьких видів діяльності: «самостійна людина - це та людина, яка вирішує свої проблеми сама», «доросла людина»).

Перспективи дослідження полягають у вивченні особливостей рефлексії особистісної якості «самостійний» школярів, які навчаються за різними системами навчання, наприклад, традиційною і розвивальною.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ОСІБ, СХИЛЬНИХ ДО РИЗИКОВАНОЇ ПОВЕДІНКИ

Олена Хом'якова
студентка 6 курсу соціально-
психологічного факультету

Науковий керівник:
доктор психологічних наук,
професор **В.О. Моляко**

Актуальність дослідження. Сьогодні поняття стресостійкості увійшло і закріпилось не тільки в наукову термінологію, а й у повсякденне життя кожного. Можливо, це відбулося через швидкий сучасний ритм, який став більш динамічним, та люди все частіше прагнуть встигнути зробити все по максимуму. В останні роки велика увага приділяється дослідженням пов'язаних зі стресом і механізмами формування стресостійкості людини. Під стресостійкістю розуміється поєднання особистісних якостей, які дозволяють людині протистояти психологічним перевантаженням без негативних наслідків для своєї психіки і оточуючих.

Інтерес до проблеми стресостійкості є актуальною темою, про що засвідчує чимала кількість наукових праць, присвячених цій тематиці. Проблема стресостійкості вивчається такими авторами як Л.М. Аболін О.А. Баранов, Н.І. Бережна, В.О. Бодров, Б.Х. Варданян, Л.Г. Дика, Г. Сел'є, С.В. Суботін, Н.В. Суворова, П.Б. Зільберман, О.В. Лозгачева, Лі Канг Хі, М.М. Черпіта.

Стресостійкі люди готові до серйозних змін, погоджуються йти на ризик та долають труднощі в кризових ситуаціях. Схильність до ризикованої поведінки розуміють як дію, яку виконують в умовах вибору в ситуації невизначеності, коли існує небезпека в разі невдачі опинитися в гіршому становищі, ніж до вибору. Тому предметом нашого дослідження стало вивчення психологічних особливостей стресостійкості осіб схильних до ризикованої поведінки.

Під стресом ми розуміємо стан психічного напруження, що виникає у людини в процесі діяльності, ускладненої певними обставинами [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Щодо стресостійкості, то це – складна інтегральна властивість особистості, взаємозв'язана з системою елементів, представлених комплексом інтелектуальних, когнітивних, емоційних й особистісних якостей, які забезпечують індивідові можливість переносити значні розумові, фізичні, вольові та емоційні навантаження, зберігаючи ефективність функціонування у стресогенній ситуації. А під стресогенною ситуацією розуміють змінені умови звичного середовища життєдіяльності людини [1].

До психологічних факторів стресостійкості особистості, за М.М. Черпіта та А.Ю. Гурич (рис.1), відносять зовнішні і внутрішні. Зовнішніми психологічними факторами є оцінка стресової ситуації, яка включає об'єктивні й суб'єктивні параметри стресової ситуації, травматичні події та ступінь опрацювання травматичного досвіду, стратегії долаття стресу або копінг-поведінку, соціальну підтримку, професійний та особистісний досвід, психологічну підготовку до дій в екстремальних умовах. Таким чином, до внутрішніх психологічних факторів входять Я-концепція особистості, інтернальний локус контролю, розвиненість комунікативної сфери, когнітивний розвиток та змістовні характеристики структурних компонентів стресостійкості особистості [7].

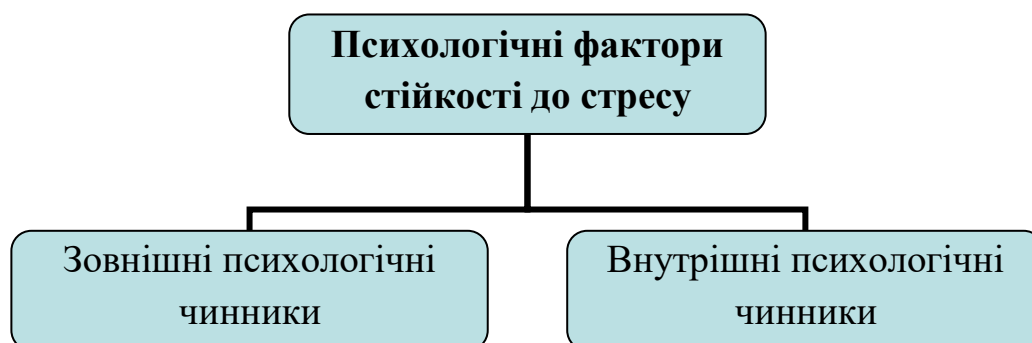

Рис.1. Психологічні фактори стресостійкості особистості за М.М. Черпіта та А.Ю. Гурич

Стійка поведінка в стресовій ситуації є одним з важливих психологічних чинників забезпечення успішного подолання стресу.

Подолання стресу, на думку Т.А. Крюкова і В.Д. Сапоровської, спрямоване на пошук шляхів, способів зміни взаємозв'язків між суб'єктом й умовами середовища, що проявляється на емоційному (зниження рівня емоційних переживань) та когнітивному рівнях [4].

При високому рівні стресостійкості людина володіє такими якостями як емоційна стійкість, середній рівень тривожності, агресивності, переважання позитивного емоційного фону настрою, інтернальний локус контролю, перевага ділової спрямованості особистості, помірно-оптимальна поведінкова активність.

Ризик, за Ю. Козелецький і В.В. Кочетков, – це ситуативна характеристика діяльності з орієнтацією на можливість не успіху. Ризик, із точки зору теорії рішень, – це ситуація вибору між альтернативними або можливими варіантами дій [2].

Під поведінковим ризиком В. Ростовцев має на увазі вибір суб'єктом моделі поведінки, яка з великою ймовірністю передбачає виникнення несприятливих для нього наслідків. Поведінковий ризик включає в себе схильність до ризику і реалізацію ризик (ризиковану поведінку. Ризикована поведінка взаємопов'язана з особливостями особистості, когнітивними установками по відношенню до ризикованої поведінки і з особливостями її оточення [5].

Термін готовності до ризику Т.В. Корнілова розглядає як властивість особистісної саморегуляції, що проявляється людиною при прийнятті рішень і виборі стратегій дії в умовах невизначеності. Також в уявленнях про психологічну регуляцію прийняття рішень присутні поняття готовності до ризику і схильності до ризику, взаємини яких не окреслені і включають також віднесення до концептів ризикової поведінки і поведінкового прийняття ризику. А поняття "схильність до ризику" розглядає як уявлення про

диспозиціональний особистісний ризик як індивідуальну властивість, що розрізняє поведінку людей в однотипних завданнях [3].

Висновок. Стресостійкість – це складна інтегральна властивість особистості, взаємозв'язана з системою елементів, представлених комплексом інтелектуальних, когнітивних, емоційних і особистісних якостей. Психологічними факторами стресостійкості особистості є зовнішні і внутрішні, які зумовлені характеристиками навколишнього середовища й особистісними характеристиками суб'єкта.

Готовність до ризику – це властивість особистісної саморегуляції, що проявляється людиною при прийнятті рішень і виборі стратегій дії в умовах невизначеності. А "схильність до ризику" – уявлення про диспозиціональний особистісний ризик як індивідуальну властивість, що розрізняє поведінку людей в однотипових завданнях.

Список використаних джерел

1. Білова М. Е. Психологічні особливості осіб з різним рівнем стресостійкості (на прикладі працівників стресогенних професій) : Автореф. дис. канд. психол. наук : 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології» / М.Е. Білова // Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського. – Одеса, 2007. – 20 с.
2. Козелецкий Ю. Психологические проблемы принятия решений / Под ред. Б.В. Бирюкова. – М. : Прогресс, 1979. – 504 с.
3. Корнилова Т. В. Риск в мышлении как условие риска в действии // Управление риском. – №3. – 2007. – С. 25-30.
4. Крюкова Т. Л. Возрастные и кросскультурные различия в стратегиях совладающего поведения / Т. Л. Крюкова // Психологический журнал. – 2005. – Т. 26. – № 1. – С. 3-15
5. Психологічна енциклопедія / Автор-упорядник О. М. Степанов. – К. : "Академвидав", 2006. – 424 с.
6. Ростовцев, В.Н. Поведенческие риски инравственные ценности / В.Н. Ростовцев, Н.Н. Протько, И.Б. Марченкові // Белорусский медицинский журнал. Ми., – 2005. – №1 – С.81- 82 – [Электронный ресурс] – Режим доступа. – <http://docplayer.ru/27825729-Povedencheskie-riski-i-nravstvennye-cennosti.html>
7. Черпіта М. М. Стресостійкість / М. М. Черпіта, А. Ю. Гурич, О. М. Джеджула // Наукові записки Вінницького національного аграрного університету. Сер. : Соціально-гуманітарні науки. – 2013. – № 2. – С. 202-208.